

ข้างหลังข้าว : นวัตกรรมภูมิปัญญา นวดกชาวนาไทย

แปลงภูมิปัญญาเป็นสินทรัพย์ (นวัตกรรม)
นำไปสู่ทุน (SME) หมุนกลับเป็นทุนนวัตกรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
SAKON NAKHON RAJABHAT UNIVERSITY

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 “ พระบิดาแห่งการวิจัยและพัฒนาข้าวไทย ”

“ ข้าวเจ้ามีโอกาสดำรงชีพการทดลองและทำนาบ้าง และทราบดีว่า การทำนานั้นมีความยากลำบากอยู่มิใช่น้อย จำเป็นจะต้องอาศัยพันธุ์ข้าว ที่ดี และต้องใช้วิชาการต่างๆ ด้วยจึงจะได้ผลเป็นล่ำเป็นสัน อีกประการหนึ่ง ที่นั่น เมื่อสิ้นฤดูทำนาแล้วควรปลูกพืชอื่น ๆ บ้างเพราะจะเพิ่มรายได้ให้ อีกมิใช่น้อย ทั้งจะช่วยให้ดินร่วน ช่วยเพิ่มปุ๋ยจากพืช ทำให้ลักษณะเนื้อดิน ดีขึ้น เหมาะสำหรับจะทำนาในฤดูต่อไป ”

พระราชดำรัสของ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9
พระราชทานแก่ผู้นำกลุ่มชาวนา เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2504

สารบัญ

5

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครกับการพัฒนาข้าว

7

ถอดรหัสภูมิปัญญาคุณค่าของข้าว

9

นวัตกรรมภูมิปัญญา วิถีชาวนาไทย

12

เครือข่ายความร่วมมือของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
ในการพัฒนา “ข้าว”

13

กระบวนการพัฒนา “ข้าว”
ด้วยการวิจัยและการบริการวิชาการ

26

การถ่ายทอดเทคโนโลยีและการนำไปใช้ประโยชน์

29

การพัฒนาวิถีชาวนาไทย
ด้วย “กระบวนการเรียนรู้ รักษา พัฒนา แบ่งปัน
ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร”

32

การส่งเสริมต่อยอดนวัตกรรมภูมิปัญญา มรดกชาวนาไทย

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร กับการพัฒนาข้าว

“ข้าว” เป็นวัตถุดิบที่สำคัญในการดำรงอยู่ของมนุษย์และสัตว์ โดยประเทศไทยได้เริ่มมีการปลูกข้าวอย่างยาวนาน ซึ่งจังหวัดสกลนครเป็นอีกหนึ่งจังหวัดที่ประชากรในท้องถิ่นยึดอาชีพเกษตรกร “การทำนาปลูกข้าว” เป็นอาชีพหลัก ปัจจุบันการทำนามีต้นทุนการผลิตที่สูงในทุกกระบวนการผลิต ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลตอบแทนที่ได้รับ ส่งผลให้เกษตรกรต้องประสบกับปัญหา และรับผลกระทบจากการทำนา

กว่า 10 ปี ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ได้มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดสกลนครและยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในทุกมิติซึ่งสอดคล้องกับปรัชญา วิสัยทัศน์

และพันธกิจของมหาวิทยาลัย ซึ่งมีพื้นที่เป้าหมาย 6 อำเภอ มีกระบวนการพัฒนาและรวบรวมองค์ความรู้จากการวิจัย และการบริการวิชาการบนศาสตร์ที่หลากหลาย โดยการมีส่วนร่วมกับท้องถิ่นและภาคีเครือข่ายการต่อยอดภูมิปัญญาวิถีชาวนา ผ่านการนำนวัตกรรมเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ และยกระดับภูมิปัญญา ตลอดจนสามารถลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มมูลค่า “ข้าว” จากการแปรรูปผลิตภัณฑ์อย่างหลากหลาย ผู้การท่องเที่ยววิถีชาวนา ก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตบนฐานความยั่งยืนเป็นมรดกคนรุ่นหลัง โดยการน้อมนำศาสตร์พระราชา

“เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา”

การพัฒนาข้าวด้วยศาสตร์พอหลวงรัชกาลที่ 9 “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา”

เข้าใจ
ข้าว

เข้าใจบริบทชุมชน ภูมิปัญญา
วัฒนธรรมท้องถิ่น ทุกมิติ

เข้าถึง
ข้าว

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน
และภาคีเครือข่าย

พัฒนา
ข้าว

ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เหมาะสม
กับบริบทของชุมชน

ความยั่งยืนของชุมชน

เป้าหมาย

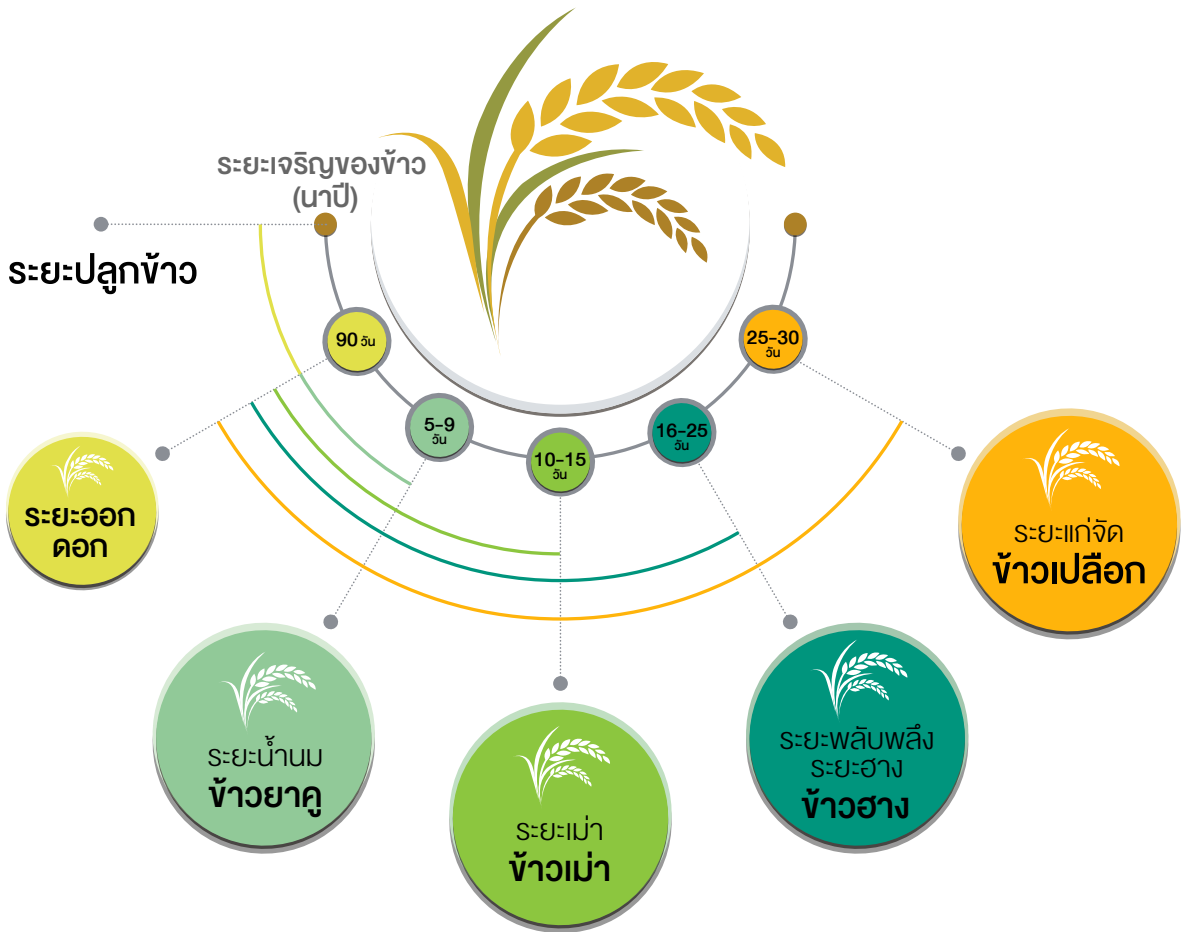

ถอดรหัสภูมิปัญญาคุณค่าของข้าว

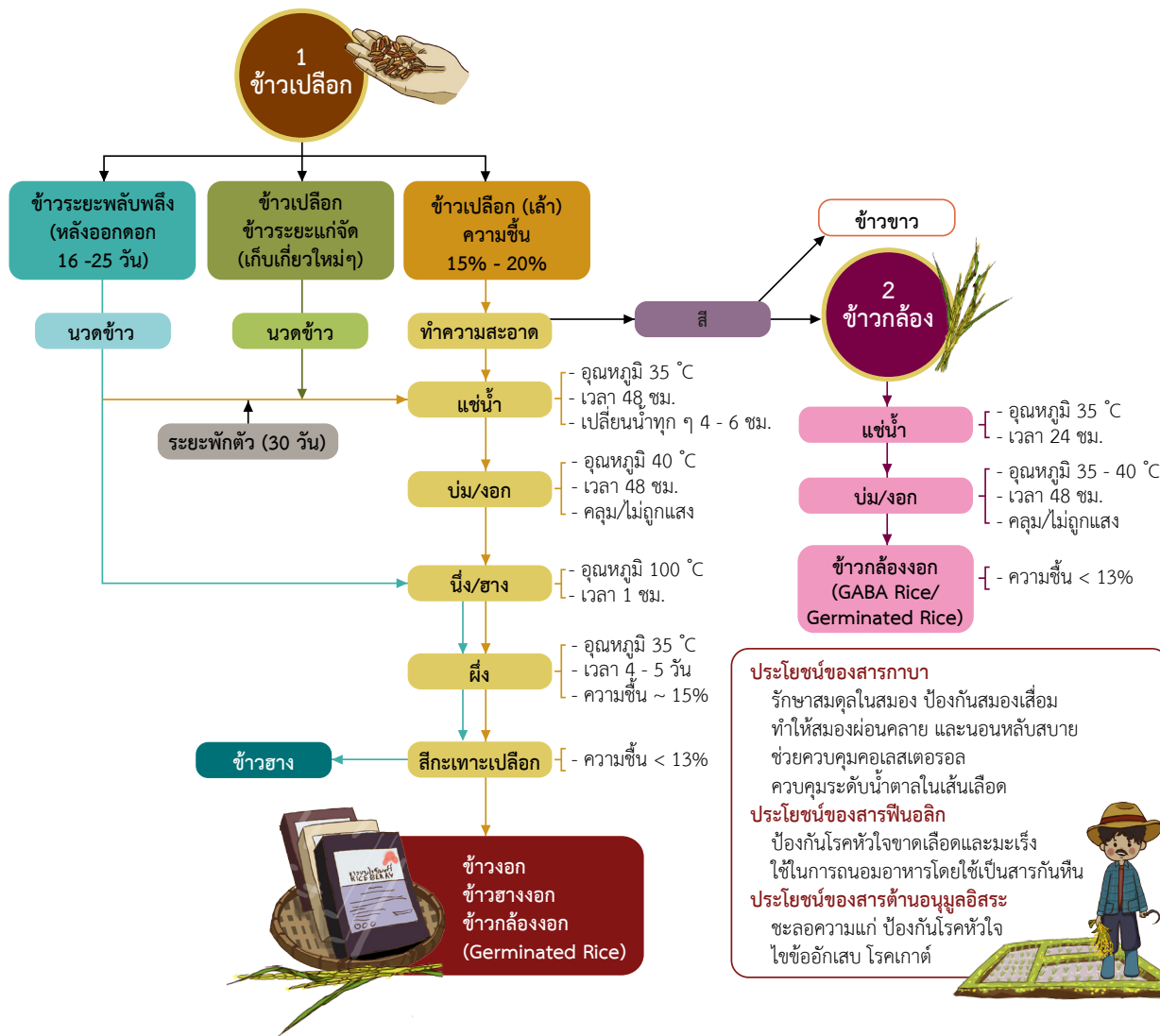

ระยะเจริญของข้าว (นาปี) พันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ^[1]

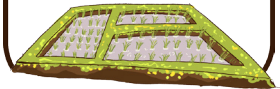
กระบวนการผลิตข้าวงอก (Germinated Rice)⁽²⁾

ทำได้ 2 รูปแบบ คือ 1 ทำจากข้าวเปลือก และ 2 ทำจากข้าวที่ผ่านการสีเป็นข้าวกล้อง

“ การทำนาปี ”

จากดินสู่เล้า จากข้าวสู่บุญ จากคุณค่าสู่มูลค่าเศรษฐกิจไทย

ประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อ กับความสัมพันธ์ในการปลูกข้าว^[3]

ข้าวมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตและวิถีความเชื่อของชาวอีสานจนสามารถนำมาบัญญัติเป็นประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาอย่างช้านาน การทำนาที่เชื่อมโยงกิจกรรมกับความเชื่อและความศรัทธาในช่วงระยะเวลาของการปลูกข้าว

ระยะเตรียมการปลูกข้าว

- **บุญบังไฟ (เดือน 6)** บุญที่ทำขึ้นเพื่อเป็นสัญญาณให้เทวดาปล่อยน้ำลงมาให้ชาวนามีน้ำสำหรับเพาะปลูก ประเพณีดำเนินการก่อนการหว่านข้าวเพื่อเพาะกล้า
- **บุญข้าชะ (เดือน 7)** การบวงสรวงบูชาผีปู่ตา เพื่อช่วยเหลือในเรื่องการทำนาและผลผลิตการทำนาเป็นเครื่องเสริมสร้างกำลังใจให้แก่ชาวนาในการมุ่งมั่นทำนาต่อไป

ระยะข้าวออกรวง

- **บุญข้าวประดับดิน (เดือน 9)** เป็นประเพณีที่ต้องเอาข้าวไปไหว้ผีบรรพชน เป็นการบูชาบรรพชนที่ทุ่งนาเพื่อให้ดูแลการทำนาเพื่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ อีกทั้งเป็นการตรวจดูข้าวที่กำลังเติบโตและออกรวง
- **บุญข้าวสาก (เดือน 10)** ชาวนาจะเตรียมข้าวสากเพื่อไปไหว้ผีตาแฮกที่หัวไร่ปลายนา หลังจากที่ยาวออกรวงเพื่อให้ชาวนาสนใจทุ่งนาข้าวที่กำลังออกรวง

ระยะหลังเก็บเกี่ยว

- **บุญออกพรรษา (เดือน 11)** เป็นบุญที่นำเอารวงข้าวมาตำคั้นเอาน้ำแปปข้าว หรือ “**นํ้านมข้าว**” มาทำข้าวทิพย์ เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา โดยเป็นการตรวจสอบคุณภาพของรวงข้าวผ่านการตำนํ้านมข้าวว่ามีความสมบูรณ์หรือไม่
- **บุญคูณลาน (เดือน 2)** บุญที่ทำขึ้นเพื่อขอมาต่อพระแม่โพสพ บูชาขอคุณสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับข้าวและทำขวัญข้าวเพื่อให้เกิดสิริมงคลแก่ข้าวในลาน หลังสู่ขวัญข้าวเสร็จจะเป็นการขนข้าวขึ้นเล้า เชิญขวัญข้าวและพระแม่โพสพขึ้นไปยังเล้าด้วย
- **บุญข้าวจี่ (เดือน 3)** จัดขึ้นเมื่อแรกเปิดประตูเล้า แล้วนำเอาข้าวชุดแรกมาทำข้าวจี่เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา
- **บุญพระเหวด (เดือน 4)** เป็นบุญหลังการเก็บเกี่ยวจะนำข้าวใหม่มาทำข้าวพันก่อนเพื่อถวายเป็นพุทธบูชาในงานบุญพระเหวด และในขณะที่ยะสงฆ์เทศน์มหาชาติจะนำข้าวใหม่หว่านให้คนที่มาฟังเทศน์มี 2 นัย คือ

- 1) เป็นภาพแทนแผนโบกพรรษาในสมัยพุทธกาล
- 2) เป็นสัญญาณสื่อถึงความอุดมสมบูรณ์หลังสิ้นสุดฤดูกาลทำนา

หมายเหตุ เดือนตามปฏิทินสุริยคติ - จันทรคติ

พื้นที่เครือข่ายความร่วมมือ อำเภอพรรณานิคม

- ชุมชนบ้านวังยาง ตำบลวังยาง
- ชุมชนบ้านตอเรือ ตำบลนาหับบ่อ

อำเภอพังโคน

- ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวสกลนคร
บ้านอ่าง ตำบลม่วงไข่
- ชุมชนบ้านอุม่เหมา
ตำบลโหลหย่อง

อำเภอสว่างแดนดิน

- ชุมชนบ้านตาลโกน ตำบลตาลโกน

อำเภอต่างอย

- ชุมชนบ้านนางอย ตำบลต่างอย
- กลุ่มผู้ผลิตข้าวกล้องอกบ้านนางอย
- วิสาหกิจชุมชนข้าวฮางอกบ้านนาเลา

อำเภอโพนนาแก้ว

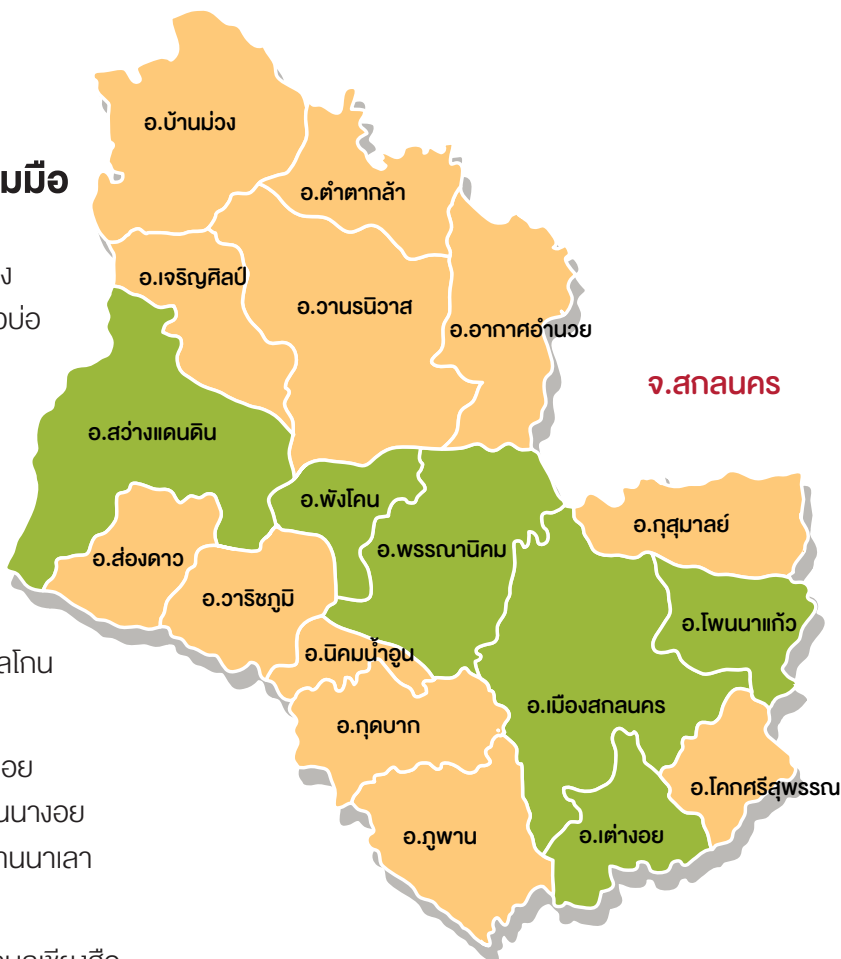
- วิสาหกิจชุมชนบ้านโนนกุง ตำบลเชียงสือ

อำเภอเมืองสกลนคร

- วิสาหกิจชุมชนผลิตข้าวฮางอกบ้านน้อยจอมศรี ตำบลฮางโฮง

เครือข่ายความร่วมมือ

ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครในการพัฒนา “ข้าว”

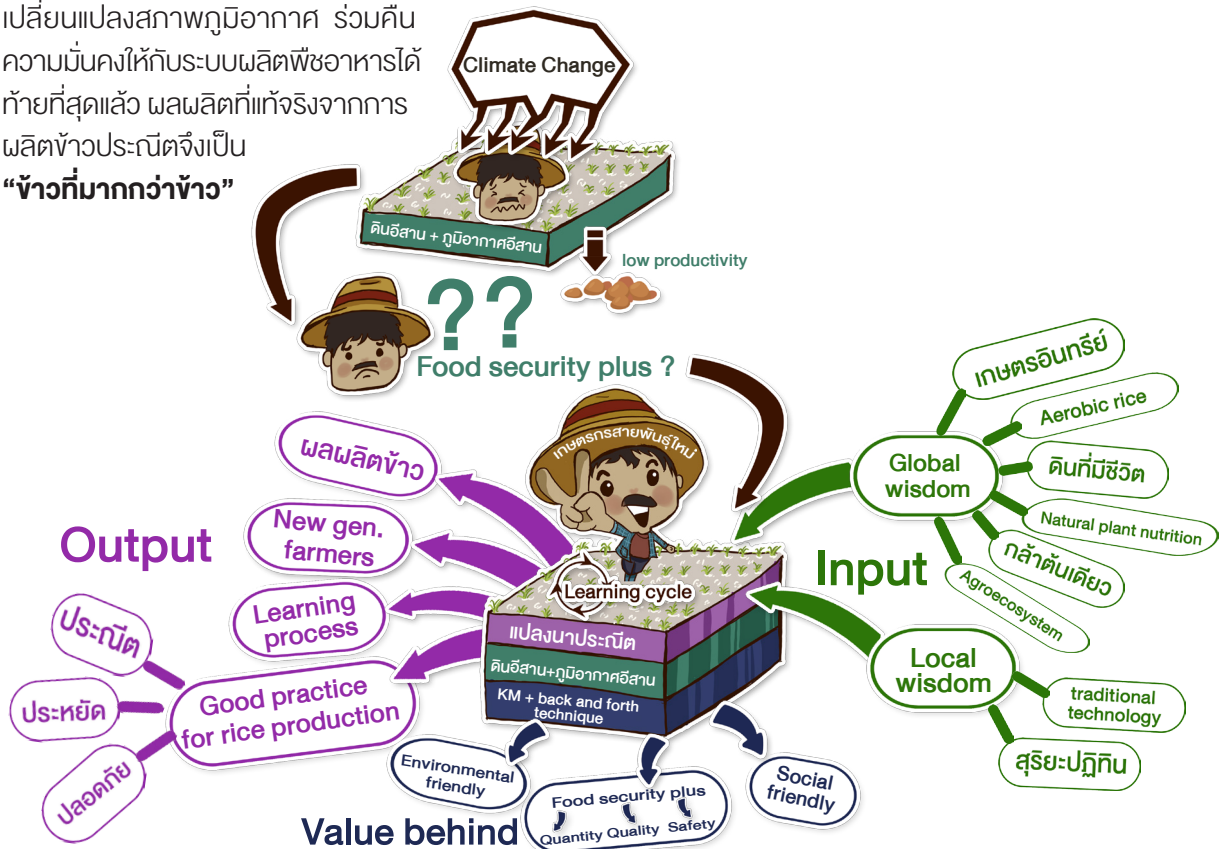

กระบวนการพัฒนา “ข้าว” ด้วยการวิจัยและการบริการวิชาการ

ข้าวที่มากกว่าข้าว^[4]

“ข้าว คือ ความมั่นคง” แต่ความมั่นคงกำลังถูกสั่นคลอน โดยเฉพาะจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ (Climate Change) ซึ่งไม่ใช่แค่ภัยแล้ง แต่หมายรวมถึงพืชอาหารอื่น ๆ ด้วย สอนผักอินดี สาขาวิชาพืชศาสตร์ จึงได้ศึกษาและพัฒนาระบบการผลิตพืชหลายกลุ่มบนฐานวิธีคิดแบบเกษตรอินทรีย์บูรณาการร่วมกับองค์ความรู้ท้องถิ่นและองค์ความรู้สากลด้วยมุมมองใหม่ที่ประณีต เพื่อไปให้ถึงคำตอบที่เหมาะสมของระบบการผลิตพืชอาหาร โดยทีมอาจารย์และนักศึกษาที่ดำเนินงานวิจัยอย่างต่อเนื่อง มีความร่วมมือกับนักวิชาการอิสระ และศูนย์ศึกษาการพัฒนานาฏพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสกลนคร ดังนั้นไม่ใช่แค่การได้ผลผลิต “ข้าวประณีต” ที่ปลูกด้วยวิธีคิดและวิธีปฏิบัติอย่างประณีต แต่จะได้ “เกษตรกรสายพันธุ์ใหม่” ที่พร้อมรับมือกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ร่วมคืนความมั่นคงให้กับระบบผลิตพืชอาหารได้ท้ายที่สุดแล้ว ผลผลิตที่แท้จริงจากการผลิตข้าวประณีตจึงเป็น

“ข้าวที่มากกว่าข้าว”

คุณประโยชน์ของข้าว [9] [6] [7]

การศึกษาข้าวฮางสายพันธุ์หอมมะลิ 105 ที่แปรรูปโดยการนึ่งให้สุกเพื่อเก็บรักษาข้าวเต็มเมล็ดไว้ให้นานขึ้น เพื่อยืนยันคุณค่าทางโภชนาการหลังกระบวนการผลิตที่เก็บไว้เป็นเวลา 90 วัน ยังคงมีความสำคัญเหมือนกับข้าวฮางที่ผลิตใหม่ พบว่า ระยะเวลาในการเก็บรักษาข้าวฮาง 90 วัน ไม่มีผลต่อปริมาณสารกาบา สารประกอบฟีนอลิก และฤทธิ์การต้านอนุมูลอิสระ

การศึกษาข้าวฮางและข้าวกล้องสายพันธุ์หอมมะลิ 105 จากเมล็ดข้าว 2 ระยะ คือ เมล็ดข้าวในระยะพลับพลึง และระยะสุกเต็มที่ พบว่าข้าวฮางและข้าวกล้องที่เมล็ดอยู่ในระยะพลับพลึง มีปริมาณสารกาบา สารประกอบฟีนอลิก และฤทธิ์การต้านอนุมูลอิสระมากที่สุด ส่วนปริมาณโปรตีน พบมากที่สุดในข้าวกล้องดิบที่เมล็ดอยู่ในระยะสุกเต็มที่ เมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณโปรตีนระหว่างข้าวดิบและข้าวสุก พบว่า ข้าวดิบมีปริมาณโปรตีนมากกว่าข้าวหุงสุก และเมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณโปรตีนระหว่างข้าวกล้องและข้าวฮาง พบว่าข้าวกล้องมีปริมาณโปรตีนมากกว่าข้าวฮาง

นวัตกรรมส่งเสริมการปลูกข้าว

รถไถนาหิ้วขับเคลื่อนประสงคสำหรับฟาร์มขนาดเล็ก^[8]

รถไถนาหิ้วขับเคลื่อนประสงคสำหรับฟาร์มขนาดเล็กดัดแปลงมาจากรถไถเดินตาม สามารถ ดินหน้าดินปรับที่นา ไถนา คราดดิน พ่วงสูบน้ำ เข้าที่นา และสามารถต่อพ่วงกับอุปกรณ์หยอดข้าว หรืออุปกรณ์ชักลากจูงอื่น ๆ โดยใช้ใบมีดดินหน้าดิน ชุดยกไฮดรอลิกที่เหมาะสมกับขนาดของตัวรถไถ ทำให้การบำรุงรักษาง่าย การทดสอบประสิทธิภาพ ความคุ้มค่าในด้านการใช้งานและการบำรุงรักษา โดยชาวบ้านบ้านวังยาง อำเภอพรรณานิคม จังหวัด สกลนคร จำนวน 10 ราย พบว่า รถไถนาหิ้วขับเคลื่อนประสงคมีความสะดวกในการจับที่ ไม่ยุ่งยาก ซับซ้อนใช้ได้กับทุกพื้นที่นา สามารถซ่อมบำรุงรักษาได้ด้วยตนเอง รถไถที่พัฒนาขึ้นนี้ได้ให้วิถีชีวิต และจิตวิญญาณแบบพอดีตน ตอบโจทย์เศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างยั่งยืน

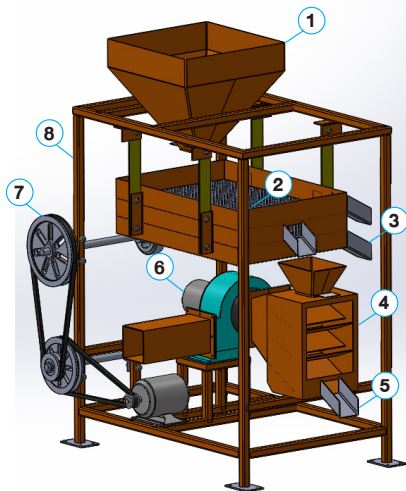

ความคุ้มค่าของการพัฒนาเทคโนโลยีดินตามเป็นนึ่งจับ สำหรับฟาร์มขนาดเล็ก 5-10 ไร่ “สำหรับเกษตรกรไทย อีลุ่ย-ดีกว่าดิน”

การพัฒนาเครื่องทำความสะอาด และคัดขนาดเมล็ดพันธุ์ข้าวโดยน้ำหนัก^[9]

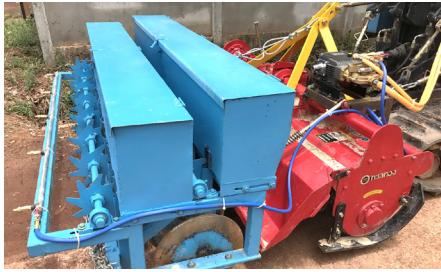
1. ถังพักข้าวเปลือก
3. ทางออกสิ่งเจือปน
5. ทางออกข้าวเปลือกที่ผ่านการทำความสะอาด
7. ชุดส่งกำลัง

2. ตะแกรงบนและล่าง
4. กล้องคัดแยกข้าวเปลือกโดยน้ำหนัก
6. พัดลมดูดเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ไม่สมบูรณ์
8. โครงสร้าง

การพัฒนาเครื่องทำความสะอาดและคัดขนาดเมล็ดพันธุ์ข้าวโดยน้ำหนัก สร้างขึ้นเพื่อลดต้นทุนการผลิตข้าวและแก้ไขปัญหาขั้นตอนการทำความสะอาดและคัดขนาดเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ไม่สมบูรณ์ออกจากเมล็ดพันธุ์ข้าวที่สมบูรณ์ในระดับชุมชน ที่อำเภอพังโคนและอำเภอมัญจาคีรี เครื่องประกอบด้วย โครงสร้างเครื่องกังปถ่ายเมล็ดพันธุ์ข้าว ตะแกรง 2 ชั้น ห้องคัดขนาดเมล็ดพันธุ์ข้าวโดยน้ำหนักและชุดส่งกำลังด้วยมอเตอร์ หลักการทำงานของเครื่องเริ่มจากนำข้าวที่มีความชื้นเมล็ดพันธุ์ข้าวอยู่ในช่วง 12% w.b. ใส่ในถังปล่อยเมล็ดพันธุ์ข้าว แล้วปล่อยลงสู่ตะแกรง 2 ชั้น จะใช้ตะแกรงที่มีขนาดรูตะแกรงเหมาะสมกับขนาดของเมล็ดพันธุ์ข้าวที่สมบูรณ์ และการคัดขนาดเมล็ดพันธุ์ข้าวจะใช้พัดลมกำเนิดกระแสอากาศที่เหมาะสมสำหรับคัดแยกเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ไม่สมบูรณ์ออกจากเมล็ดพันธุ์ข้าวที่สมบูรณ์ จากการทดสอบความเร็วอากาศ 3 ระดับ คือ 6 m/s 8 m/s และ 10 m/s พบว่า ความเร็วอากาศ 8 m/s และ 10 m/s มีความบริสุทธิ์ของเมล็ดพันธุ์ข้าว 98% และ 99% ตามลำดับ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่กรมการข้าวกำหนดในมาตรฐานเมล็ดพันธุ์ข้าว คือ 98% ความสามารถของเครื่องใน 1 ชั่วโมง ได้ผลผลิต 60 กิโลกรัม

เครื่องหยอดข้าวนาแห้ง แบบต่อฟ่วงจอบหมุน^[10]

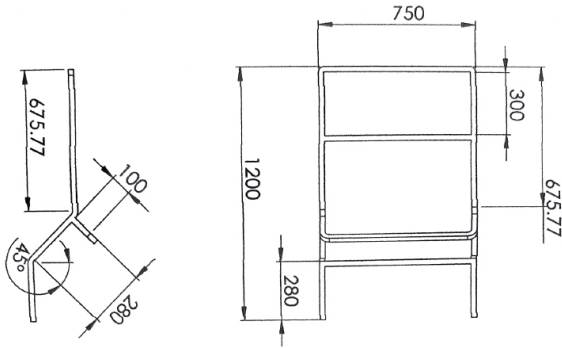

เครื่องหยอดข้าวนาแห้งแบบต่อฟ่วงจอบหมุนสามารถตีดิน เบ็กร่อง หยอดเมล็ด และกลบดินเสร็จในขั้นตอนเดียว สามารถลดขั้นตอนการดำนาแบบเดิมประหยัดเมล็ดพันธุ์และเวลาง่ายต่อการซ่อมบำรุงรักษาจากการทดลองหยอดข้าว 10 ไร่ ณ บ้านตาลโกน อ.สว่างแดนดิน จ.สกลนคร ใช้เวลา 5 ชั่วโมง ต่อฟ่วงเครื่องหยอดกับรถไถ ขนาด 24 แรงม้า ใช้น้ำมันดีเซลทั้งหมด 10 ลิตร ข้าวเปลือก 5 กก. ต่อไร่ (150 บาทต่อไร่) พบว่า ต้นทุนการดำนาเหลือเพียง 850 บาทต่อไร่ (ค่าไถ 300 บาท + ค่าตีดินและหยอด 400 บาท + ค่าเมล็ดพันธุ์ 150 บาท) แต่ถ้าเป็นการดำนาแบบเดิมใช้เมล็ดพันธุ์ 30 กก. ต่อไร่ (900 บาทต่อไร่) ต้นทุนการดำนา 1,800 บาท (ค่าไถ 300 บาท + ค่าตีดิน 300 บาท + ค่าหยอด 300 บาท + ค่าเมล็ดพันธุ์ 900 บาท) ดังนั้นสามารถนำเครื่องมือนี้มาแก้ปัญหาการดำนาแบบหยอดได้อย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาเครื่องตัดใบข้าวแบบสะพายบ่าขนาดเล็ก^[11]

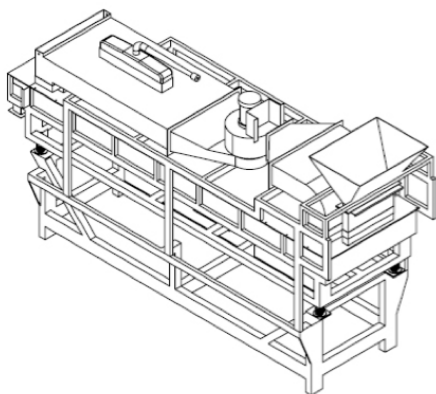
เครื่องตัดใบข้าวออกแบบให้ใบมีดตัดทำมุมเอียง 45 องศา เพื่อช่วยตัดใบข้าวได้สะดวกและจำกัดความยาวชุดใบมีดตัดเพื่อลดการสิ้นเปลือง ใช้วัสดุสแตนเลสไม่เป็นสนิม มีสายสะพายปรับให้เหมาะกับผู้ใช้งานใช้ในการกำจัดวัชพืชในนาหว่าน และเพื่อให้ต้นข้าวเจริญเติบโตสม่ำเสมอ ได้ทำการทดลองตัดใบข้าวของกลุ่มชาวนา บ้านนางอย อำเภอต่างอย จังหวัดสกลนคร จำนวน 1 ไร่ โดยทำซ้ำทั้งหมด 10 ครั้ง ทำการจับเวลาเปรียบเทียบการใช้เครื่องตัดใบข้าวกับเครื่องตัดหญ้าแบบเดิมพบว่า ค่าเฉลี่ยเวลาที่ใช้เครื่องตัดใบข้าว 23.90 นาที/ไร่ และค่าเฉลี่ยเวลาเครื่องตัดหญ้าตัดใบข้าวแบบเดิม 54.80 นาที/ไร่ ผลต่างของเวลาของการตัดใบข้าวทั้ง 2 แบบต่างกัน 30.90 นาที/ไร่ สามารถประหยัดเวลาและแรงงานในการตัดใบข้าว

เครื่องอบแห้งข้าวเปลือก แบบสันขนาดย่อมสำหรับชุมชน^[12]

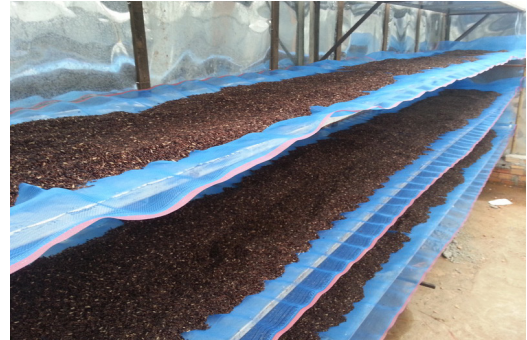
เครื่องอบแห้งข้าวเปลือกแบบสันพัฒนาขึ้นเพื่อช่วยลดพื้นที่ในการตากข้าวเปลือกของชุมชน บ้านตอเรือ อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร โดยเครื่องอบแห้งข้าวเปลือกแบบสันมีส่วนประกอบหลัก คือ ห้องอบแห้ง ห้องกำเนิดอากาศร้อนจากรังสีอินฟราเรด ใช้พัดลมในการพาอากาศร้อนและจะหมุนวนอากาศร้อนปล่อยทิ้งมาใช้ในการอบแห้งอีก การทดสอบใช้ข้าวเปลือกพันธุ์หอมมะลิ 105 ที่ความชื้นเริ่มต้น 20-22% ฐานเปียก ความหนาเบดข้าวเปลือก 1 เซนติเมตร ความเร็วลมของอากาศร้อนที่ 0.5 และ 1.0 เมตรต่อวินาที และ อุณหภูมิของอากาศร้อนที่ใช้ในการอบแห้ง 60 70 และ 80 องศาเซลเซียส ตามลำดับ พบว่า การสันของข้าวเปลือกทำให้เมล็ดข้าวเปลือกสัมผัสกับความร้อนได้ดี ที่ความเร็วลมของอากาศร้อน 1.0 เมตรต่อวินาที สามารถลดความชื้นของข้าวเปลือกสูงกว่าที่ความเร็วลมของอากาศร้อนที่ 0.5 เมตรต่อวินาที และที่อุณหภูมิของอากาศร้อนที่ใช้ในการอบแห้งสูง ๆ สามารถลดความชื้นได้ดีกว่าที่อุณหภูมิต่ำ

การพัฒนาโรงอบข้าวฮางอก^[13]

โรงอบข้าวฮางอกต้นแบบต้นทุบตำของวิสาหกิจชุมชนผลิตข้าวฮางอกบ้านน้อยจอมศรี สกลนคร และวิสาหกิจชุมชนผลิตข้าวฮางอกบ้านโนนกง สกลนคร ใช้วัสดุท้องถิ่นในชุมชน ลดต้นทุนการผลิต โดยใช้พลังงานทางเลือกจากแสงอาทิตย์และแกลบ พบว่าระบบพลังงานความร้อนจากแสงอาทิตย์สามารถอบข้าวได้ 1 ตัน ภายในเวลา 1 ชั่วโมง อุณหภูมิภายในโรงอบเฉลี่ย 59 องศาเซลเซียส ความชื้นในเมล็ดข้าวเปลือกฮางอกหนึ่งสัปดาห์เฉลี่ย 12.3% และโรงอบจากพลังงานความร้อนจากแกลบ สามารถอบข้าวได้ 1 ตัน ภายในเวลา 12 ชั่วโมง ควบคุมอุณหภูมิที่ 42 องศาเซลเซียส ด้วยเครื่องควบคุมอุณหภูมิ ความชื้นในเมล็ดข้าวเปลือกฮางอกหนึ่งสัปดาห์เฉลี่ย 13.3% โรงอบข้าวฮางอกทั้งสองระบบให้ความชื้นในเมล็ดข้าวอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน ไม่เกินร้อยละ 14 สามารถใช้งานได้ตามสภาพภูมิอากาศสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงอย่างคุ้มค่า และเป็นต้นแบบสำหรับการสร้างโรงอบให้กับกลุ่มผู้ผลิตข้าวฮางอก จำนวน 10 กลุ่ม ในเขตอำเภอโพธิ์นาแก อำเภอเมืองสกลนคร อำเภอกุสุมาลย์ อำเภอเต่างอย อำเภอโคกศรีสุพรรณ อำเภอฟังโคน อำเภออากาศอำนวยและอำเภอดงเจริญ

การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากข้าว

ข้าวฮาง

แป้งข้าวฮาง
ผ่านตะแกรงร่อน
80 เมชขึ้นไป
จะได้เนื้อสัมผัสที่ดี

เมืงแป้งที่มีคุณภาพ
เหมาะสมต่อการนำไปใช้
กับผลิตภัณฑ์อาหาร
โดยผ่านการทดสอบการ
แปรรูป 3 วิธี ได้แก่
การนึ่ง การทอด
และการอบ

ขนมปั้นสิบหนึ่ง

เจ้า* คาร์โบไฮเดรต
ไขมัน โปรตีน

ขนมดอกจอก

เจ้า* คาร์โบไฮเดรต
ไขมัน โปรตีน

ขนมโดนัท

เจ้า* ร้อยละ 1.18
คาร์โบไฮเดรต ร้อยละ 52.11
ไขมัน ร้อยละ 10.51
โปรตีน ร้อยละ 3.71
ความชื้น ร้อยละ 32.49

ขนมโดฟุกุ

เจ้า* ร้อยละ 0.71
คาร์โบไฮเดรต ร้อยละ 48.41
ไขมัน ร้อยละ 4.55
โปรตีน ร้อยละ 4.76
ความชื้น ร้อยละ 41.57

น้ำสลด

เจ้า* ร้อยละ 0.71
คาร์โบไฮเดรต ร้อยละ 48.41
ไขมัน ร้อยละ 4.55
โปรตีน ร้อยละ 4.76
ความชื้น ร้อยละ 41.57

อะมิโลส ร้อยละ 9.22
อะมิโลสเพกติน ร้อยละ 89.16
โปรตีน ร้อยละ 9.00
ไขมัน ร้อยละ 5.94
เจ้า* ร้อยละ 1.69

* เจ้าคือ ตัวบ่งบอกปริมาณแร่ธาตุในเมืงแป้ง

น้ำข้าวฮางออก ผสมน้ำหมักเมา

มีสารกาบา 25.38 mg/kg โปรตีน โยอาอาหาร ไขมันดี (HC
สารต้านอนุมูลอิสระ วิตามิน B1-B3, B6 วิตามิน C วิตามิน
กรดโฟลิก ธาตุเหล็ก และแคลเซียม

ข้าวฮางออก

ขนมชั้น

สารกาบา ร้อยละ 10.76 เจ้า* ร้อยละ 0.21
คาร์โบไฮเดรต ร้อยละ 49.80 ไขมัน ร้อยละ 7.44
โปรตีน ร้อยละ 0.66 ความชื้น ร้อยละ 41.89

การผลิตแป้งข้าวฮางด้วยวิธีใหม่แห่ง^[14]

จากกระบวนการผลิตแป้งข้าวฮางด้วยวิธีใหม่แห่ง ได้เปรียบเทียบกับขนาดของเม็ดแป้งที่มีคุณภาพเหมาะสมต่อการนำไปใช้กับผลิตภัณฑ์อาหาร ได้แก่ ขนมปั้นสิบหนึ่งและขนมดอกจอกสามารถนำไปใช้กับผู้ผลิตข้าวฮางโดยการยกระดับคุณภาพ สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ในจังหวัดสกลนคร ด้วยการลดการสูญเสียจากการคัดแยกเมล็ดข้าวฮางที่หักและขนาดไม่เต็มเมล็ดมาผลิตเป็นแป้งข้าวฮาง

การพัฒนาลักษณะข้าวฮางเป็นของฝาก^[15]

การศึกษาปริมาณแป้งข้าวฮางที่เหมาะสมเพื่อใช้ทดแทนแป้งสาลีในผลิตภัณฑ์ 3 ชนิด ได้แก่ โดนัทข้าวฮาง ขนมโดนัทข้าวฮาง และน้ำสลัดข้าวฮาง เป็นผลิตภัณฑ์ของฝากจังหวัดสกลนคร พบว่า โดนัทข้าวฮาง ขนมโดนัทข้าวฮาง ใช้แป้งข้าวฮาง 15% และน้ำสลัดข้าวฮาง ใช้ข้าวฮางต้มสุก 20%

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ น้ำข้าวฮางอกผสมผลไม้ปั่น [16]

การพัฒนาเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพน้ำข้าวฮางอกผสมผลไม้ปั่น ใช้ข้าวฮางอก 2 พันธุ์ คือ ข้าวฮางอกมะลิ 105 และข้าวฮางอกไรซ์เบอร์รี่ ผสมน้ำหมากเม่า โดยผ่านการตรวจสอบคุณค่า โทษณาการ พบว่า มีสารกาบา 25.38 mg/kg โปรตีน ใยอาหาร ไบโอมินดี (HDL) สารต้านอนุมูลอิสระ วิตามิน B1-B3, B6 วิตามิน C วิตามิน E กรดโฟลิก ธาตุเหล็ก และแคลเซียม สรรพคุณของ ผลิตภัณฑ์ ป้องกันโรคความจำเสื่อม ชะลอความแก่ เบาหวาน โรคหัวใจ โรคไต ลดคอเลสเตอรอล บำรุงสายตา ช่วยยับยั้งโรคมะเร็งต่าง ๆ และช่วยให้ระบบขับถ่ายดี

การพัฒนาลิขสิทธิ์ขนมชั้นข้าวฮางอก^[17]

ปริมาณแป้งข้าวฮางอกที่เหมาะสมที่ใช้ทำขนมชั้นเพื่อใช้แทนแป้งข้าวเจ้าจำนวน 3 ระดับ มีปริมาณร้อยละ 30 40 และ 50 โดยน้ำหนัก และทำการประเมินปัจจัยทางด้านลักษณะปรากฏ สี เนื้อสัมผัส กลิ่น รสชาติ และความชอบ จากผลการทดสอบทางประสาทสัมผัส พบว่า ผู้ทดสอบส่วนใหญ่ให้การยอมรับ ขนมชั้นข้าวฮางอกทดแทนแป้งข้าวเจ้า ร้อยละ 30 ในทุกปัจจัยคุณภาพ ในระดับชอบปานกลางถึงชอบมาก

การถ่ายทอดเทคโนโลยี และการนำไปใช้ประโยชน์

การส่งเสริมและพัฒนายกระดับมาตรฐานการผลิตข้าวกล้องงอก บ้านนางอย ตำบลนางอย อำเภอนางอย จังหวัดสกลนคร^[18]

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนา
ยกระดับมาตรฐานการผลิตให้เข้าสู่ระบบการรับรอง
มาตรฐานอาหารปลอดภัยทั้งนี้การผลิตข้าวกล้องงอก
ยังไม่ได้รับรองมาตรฐานการผลิตและผลิตภัณฑ์ยังไม่มี
เลขสารบบอาหาร (เลว อย.) จึงได้ถ่ายทอดความรู้ใน
เรื่องมาตรฐาน Primary GMP เพื่อปรับปรุงพัฒนา
การผลิตให้สอดคล้องกับมาตรฐานนำไปสู่การขอ
รับรองสถานที่ผลิตอาหารและขอเลขสารบบอาหาร
ให้แก่ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มได้ โดยกลุ่มมีการเรียนรู้
อย่างมีส่วนร่วมด้วยการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดย
มีอาจารย์นักวิจัยเป็นพี่เลี้ยงและให้คำปรึกษาร่วมกับ
หน่วยงานภาคีพัฒนาส่งผลให้กลุ่มประสบความสำเร็จ

ได้รับรางวัล Primary GMP Award 2017 และได้รับ
การคัดสรรเป็นผลิตภัณฑ์ OTOP 5 ดาว ในปี 2559
สร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภคส่งผลต่อยอดจำหน่าย
ที่มากขึ้นอันเป็นการสร้างงานและรายได้จากสินค้า
เกษตรบนฐานอัตลักษณ์ของชุมชนนำไปสู่การพัฒนา
ที่ยั่งยืนต่อไป

กลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อส่งเสริมสินค้า ท้องถิ่นเพื่อเข้าสู่มาตรฐานฮาลาลในเชิงพาณิชย์ ^[19]

วัตถุประสงค์ฮาลาล

- การได้มาซึ่งวัตถุประสงค์และส่วนผสมต่าง ๆ
- แหล่งที่มาของวัตถุประสงค์มีความน่าเชื่อถือและตรวจสอบได้
- การจัดส่งวัตถุประสงค์ที่ฮาลาล

กระบวนการสินค้าฮาลาล

- มีการผลิตมาตรฐานฮาลาลอย่างเคร่งครัด และมีการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ

กระบวนการขนส่งสินค้าฮาลาล

- ขนส่งสินค้าฮาลาล แยกออกจากไม่ฮาลาลโดยเด็ดขาด

การจำหน่ายสินค้าฮาลาล

- การวางจำหน่ายแยกสินค้าฮาลาลออกจากไม่ฮาลาลโดยเด็ดขาด

ยกระดับสร้างผู้ประกอบการเพื่อเข้าสู่มาตรฐานฮาลาล เพื่อเพิ่มโอกาสทางการตลาดและช่องทางการจัดจำหน่าย โดยมีเป้าหมายที่เป็นมุสลิมและไม่มุสลิมให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น

โครงการภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยววิถีชาวนาไทย ตำบลไฮหย่อง อำเภอฟังโคน จังหวัดสกลนคร^[20]

การทอเกี่ยวเป็นการยกระดับวิถีเกษตรกรรม
อันส่งผลต่อสุขภาพและเศรษฐกิจของชุมชน ก่อเกิดการ
ฟื้นฟูภูมิปัญญาการปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง เช่น ข้าวพันธุ์
จั้มหอม และ ข้าวพันธุ์หอมนางนวล ณ ศูนย์เรียนรู้
การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)
เป็นแหล่งเรียนรู้วิถีการทำนาและการเกษตรปลอดภัย
การทอผ้าฝ้ายย้อมครามลายโบราณที่บ้านอุมเห้า
ตำบลไฮหย่อง อำเภอฟังโคน จังหวัดสกลนคร
ให้ชุมชนเกิดรายได้เสริมจากการทอเกี่ยวอีกทั้งสืบสาน
วัฒนธรรมวิถีภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่คนรุ่นหลังด้วย
การส่งเสริมทายาทเกษตรกรผ่านนิกเล้าเรื่องรุ่นเยาว์
ปลูกฝังให้เยาวชนรุ่นหลังเกิดความรักและหวงแหน
ต่อภูมิปัญญารากเหง้าแหล่งวัฒนธรรมชุมชน จนเกิด
เส้นทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน **“วัฒนธรรมข้าว ผ้า
อาหาร”**

การพัฒนาวิถีชาวนาไทย

ด้วย “กระบวนการเรียนรู้ รักษา พัฒนา แบ่งปัน ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร”

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครได้แปลงภูมิปัญญาเป็นสินทรัพย์ (นวัตกรรม) นำไปสู่ทุน (SME) หมุนกลับเป็นทุนเชิงวิถีชาวนา ด้วยกระบวนการ **เรียนรู้** จากเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน รวมถึงวิถีชีวิตดั้งเดิม วัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชนท้องถิ่น **รักษา** โดยการรวบรวมองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับข้าวอย่างเป็นระบบ จัดทำโครงการทายาทเกษตรกรและศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง **พัฒนา** องค์ความรู้จากการปลูกข้าวด้วยเทคโนโลยี นำไปสู่นวัตกรรมและข้าวที่ได้รับมาตรฐาน ปรับรูปผลิตภัณฑ์ส่งต่อไปยังการตลาด และการท่องเที่ยววิถีชาวนา **แบ่งปัน** สิ่งพัฒนาสู่ชุมชนโดยการบริการวิชาการ เพื่อสร้างคน สร้างการเรียนรู้ สร้างการเปลี่ยนแปลง

โครงการทายาทเกษตรกร^[21]

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ได้จัดทำโครงการ
ทุนราชภัฏเพื่อทายาทเกษตรกร เพื่อให้โอกาสทางการ
ศึกษากับเยาวชน สร้างศรัทธาและความภาคภูมิใจใน
การประกอบอาชีพเกษตรกรรม ส่งเสริมให้นักศึกษา
ได้พัฒนาศักยภาพของตนจากภูมิปัญญาและสภาพ
แวดล้อมทางการเกษตรที่มีอยู่ให้เกิดความชำนาญ
เพิ่มมากขึ้นจนเต็มเปี่ยมสามารถบูรณาการองค์ความรู้
ด้านเกษตรเข้าสู่กระบวนการพัฒนาอาชีพแบบพึ่ง
ตนเองได้ สามารถเป็นผู้ประกอบการ และประกอบอาชีพ
ได้อย่างยั่งยืน โดยเริ่มดำเนินโครงการเมื่อปีการศึกษา
2555 จนถึงปัจจุบัน มีจำนวนผู้รับทุน ดังนี้

ปีการศึกษา	จำนวน นศ.ทุน (ราย)
2555	5
2556	5
2560	1
2561	1

ในระหว่างเรียนนักศึกษาทุนจะได้รับการบ่มเพาะ
การทำเกษตรในฟาร์มสาธิตของมหาวิทยาลัย และทำ
โครงการงานวิจัยพัฒนาแปลงเกษตรของตนเอง ทำวิจัย
การปลูกข้าวอินทรีย์ การปลูกข้าวใช้น้ำน้อย และการ
แปรรูปข้าวเม่า เพื่อให้นักศึกษาสามารถนำไปต่อยอด
พัฒนาแปลงนาและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับการผลิตข้าว
ต่อไป

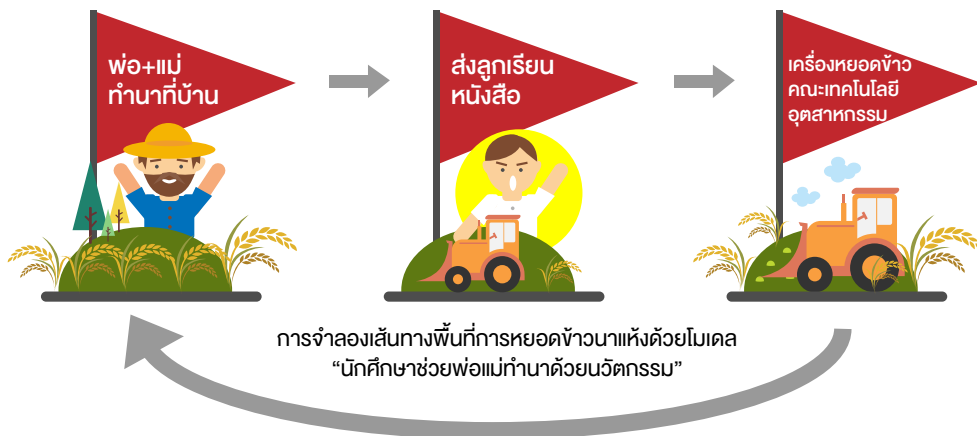

กรมการเกษตรและป่าไม้

- วิสาหกิจชุมชนข้าวฮางombokบ้านน้อยจอมศรี อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ใช้โรงอบลดความชื้นโดยใช้เกลบเป็นเชื้อเพลิงทำให้ผลิตข้าวฮางombokตามวิถีชีวิตในแบบของชุมชนได้ตลอดปี ไม่ขาดรายได้ในช่วงฤดูฝนส่งผลให้ชุมชนมีรายได้อย่างต่อเนื่อง
- วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตภัณฑข้าวกล้องงอก บ้านนางอย ตำบลต่างอย อำเภอต่างอย เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการผลิต และการแปรรูปข้าวอินทรีย์แบบครบวงจร ซึ่งมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องส่งผลให้ผลิตภัณฑข้าวกล้องงอกได้รับรางวัล Primary GMP Award 2017
- ลดต้นทุนการผลิตโดยใช้เครื่องหยอดข้าวนาแห้งแบบต่อฟ่งจอบหมุน ทำให้ชุมชนพึ่งพาตนเองมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น
- การแปรรูปผลิตภัณฑข้าวเพื่อเพิ่มมูลค่าและสร้างรายได้ สู่มาตรฐานเชิงพาณิชย์
- ก่อตั้งเวทีชาวนาทำให้ชุมชนมีงานทำเกิดรายได้แบบยั่งยืน

ตารางต้นทุนทำนา แบบหว่าน แบบหยอด นาแห้งแต่ละรูปแบบปฏิบัติ						
ลำดับ	รายการ (จ้าง)	หว่านมือ (บาท)	หว่านพ่นด้วยเครื่อง (บาท)	เครื่องหยอดทั่วไป (บาท)	เครื่องหยอด 3 in 1 (บาท)	หมายเหตุ
1	ไถตะเตรียมดิน	300	300	300	300	
2	จ้างปั่นตีดิน	300	300	300	300	
3	จ้างหยอดหว่าน	300	300	300		
4	ค่าเมล็ดพันธุ์	900 (30 กก./ไร่)	600 (20 กก./ไร่)	450 (15 กก./ไร่)	450 (15 กก./ไร่)	ข้าวดี 30 บาท/กก.
หมายเหตุ : ราคาอาจแตกต่างกันไปตามพื้นที่ ในจังหวัดสกลนคร						

การส่งเสริมต่อยอดนวัตกรรม ภูมิปัญญา นรดกชาวนาไทย

- การจำลองเส้นทางพื้นที่การหยอดข้าวนาแห้งด้วยโมเดล "นักศึกษาช่วยพ่อแม่ทำนาด้วยนวัตกรรม" ^[22]
- โครงการวิจัยการพัฒนานวัตกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าวคุณภาพสำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยพัฒนาเครื่องลดความชื้นข้าวเปลือกแบบแรงโน้มถ่วงโดยใช้ความร้อนร่วม
- เครื่องทำความสะอาดข้าวเปลือกเพื่อผลิตข้าวฮางสำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
- เครื่องอบแห้งข้าวฮางแบบสั่นสะเทือนโดยใช้การแผ่รังสีความร้อนจากอินฟราเรดเพื่อเพิ่มคุณภาพของข้าวฮางสำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
- เครื่องสีข้าวขนาดเล็กเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าวคุณภาพสำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
- การส่งเสริมและพัฒนาลาดออนไลน์ข้าวอินทรีย์จังหวัดสกลนคร
- การจัดการฐานข้อมูลข้าวอินทรีย์
- การส่งเสริมการผลิตข้าวสู่ระบบเกษตรอินทรีย์
- การบริหารจัดการต้นทุนข้าวอินทรีย์
- การสำรวจพฤติกรรมผู้บริโภคข้าวอินทรีย์
- โครงการวิจัยภูมิปัญญาวิถีท่องเที่ยวชาวนาไท ตำบลไฮหย่อง อำเภอพังโคน จังหวัดสกลนคร
- โครงการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากด้วยระบบการท่องเที่ยวชาวนาไทยผสานวัฒนธรรมชุมชนในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

บรรณานุกรม

- [1] ยุพิน สมคำพี. (2555). ระยะการเจริญของเมล็ดข้าว. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- [2] ยุพิน สมคำพี. (2557). กระบวนการผลิตข้าวออก (Germinated Rice). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- [3] สติธย์ ภาคมฤค. (2562). ข้าวในฮีต 12 คำข้าว “จากดินสู่เล้า จากข้าวสู่บุญ” ในวาระงานมหกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสาน ครั้งที่ 10. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- [4] สวนผักอินดี สาขาวิชาพืชศาสตร์ คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. (2560). ข้าวที่มากกว่าข้าว. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- [5] จินดา จันดาเรือง. (2560). การวิเคราะห์โปรตีนในข้าวของจังหวัดสกลนคร. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- [6] จินดา จันดาเรือง. (2561). ผลของระยะเวลาการเก็บรักษาข้าวฮางต่อปริมาณสารกาบา สารประกอบฟีนอลิก และฤทธิ์การต้านอนุมูลอิสระ. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- [7] จินดา จันดาเรือง. (2562). การวิเคราะห์ สารกาบา สารประกอบฟีนอลิก และฤทธิ์การต้านอนุมูลอิสระของข้าวฮางและข้าวกล้องที่ไม่ลืตอยู่ในระยะพลับพลึงและเมล็ดอยู่ในระยะสุกเต็มที่. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- [8] ธวัชธรรมษ์ ลาโสภา และคณะ. (2561). การศึกษาความคุ้มค่าของการพัฒนาธัญญาหารตามเป็นนังขับอเนกประสงค์สำหรับฟาร์มขนาดเล็ก. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- [9] ปรีชาศาสตร์ มีเกาะ. (2560). การพัฒนาเครื่องทำความสะอาดและคัดขนาดเมล็ดพันธุ์ข้าวโดยน้ำหนัก. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- [10] ธวัชธรรมษ์ ลาโสภา และคณะ. (2558). วิจัยและพัฒนาเครื่องหยอดข้าวนาแห้งต่อฟางจอบหมุนปั่นดิน เบ็กร่องหยอดเมล็ด และกลบเมล็ดเสร็จในขั้นตอนเดียว. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- [11] สุวิพงษ์ เหมะจุลิน. (2560). การพัฒนาเครื่องตัดใบข้าวแบบสพายบ่าขนาดเล็ก. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- [12] สรวุฒิ บุญเกิดรัมย์. (2560). เครื่องอบแห้งข้าวเปลือกแบบสันขนาดย่อมสำหรับชุมชน. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

- [13] ธัญชนมภ์ ลาโสภา และคณะ. (2555). การพัฒนาโรงอบข้าวฮางอก. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- [14] จิตติรัตน์ แวนเรืองรอง. (2553). การผลิตแป้งข้าวฮางด้วยวิธีโม่แห้ง. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- [15] ศศิธร มีชัยตระกูล. (2561). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าวฮางเป็นผลิตภัณฑ์ของฝาก. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- [16] จิตติรัตน์ แวนเรืองรอง. (2561). การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ น้ำข้าวฮางอกผสมผลไม้ปั่นถิ่นในเชิงพาณิชย์. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- [17] ศศิธร มีชัยตระกูล. (2559). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมชั้นข้าวฮางอก. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- [18] ยุพิน สมคำพี. (2557). การส่งเสริมและพัฒนายกระดับมาตรฐานการผลิตข้าวกล้องงอกบ้านนางอย ตำบลเต่างอย อำเภอดงหลวง จังหวัดสกลนคร. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- [19] เมธาวิ ยี่มิน และคณะ. (2561). กลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อส่งเสริมสินค้าท้องถิ่นเพื่อเข้าสู่มาตรฐานฮาลาลในเชิงพาณิชย์. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- [20] โพธิ์ทอง โพธิราช และวิจิตรา สุจริต. (2560). โครงการภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อวิถีชาวนาไทย ตำบลไฮหย่อง อำเภอดงหลวง จังหวัดสกลนคร. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- [21] คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. (2560). โครงการทายาทเกษตรกร. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- [22] ธัญชนมภ์ ลาโสภา และคณะ. (2561). “การจำลองเส้นทางพื้นที่การหยุดข้าวนาแห้งด้วยโมเดลนักศึกษาช่วยพ่อแม่ทำนาด้วยนวัตกรรม”. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ข้างหลังข้าว: นวัตกรรมภูมิปัญญา นวดกชาวนาไทย

ที่ปรึกษา

อาจารย์ ดร.มาลี ศรีพรหม
อาจารย์ ดร.สุราสินี คุปตะบุตร
อาจารย์ลฎากา ศรีพสุตา
อาจารย์ ดร.วิจิตรา สุจริต

ข้อมูลและเรียบเรียง

งานบริหารการวิจัย
งานวิจัยและบริการวิชาการ

ออกแบบและจัดทำ

งานสารสนเทศและเผยแพร่งานวิจัย

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
Research and Development Institute
Sakon Nakhon Rajabhat University

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร สถาบันวิจัยและพัฒนา

680 ถนนิตโย ต.ธาตุเชิงชุม อ.เมืองสกลนคร จ.สกลนคร

โทรศัพท์/โทรสาร 042970154 <http://rdi.snru.ac.th>

E-mail : rdi_snru@snru.ac.th

RDI SNRU

RIS SNRU

